

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 27 mars 1928 kl. 2 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i villkoren för inträde vid tandläkarinstitutet.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 48, har herr Pålsson hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning av frågan, huruvida sådan ändring i gällande bestämmelse för inträde vid tandläkarinstitutet samt för avläggande av examen därstädes må kunna genomföras, att svenska studenter, som avlagt godkänd examen såsom tandläkare vid tandläkarinstitut i Tyskland, eventuellt även annorstädes, måtte berättigas att efter ett halvt à ett års väl vitsordad tjänstgöring som assistent hos legitimerad svensk tandläkare undergå examen vid tandläkarinstitutet i Stockholm, mot förbindelse att under 5 års tid bosätta sig och idka praktik å plats, som blir honom anvisad, samt att av svenska studenter, som söka inträde å tandläkarinstitutet, de erhålla företräde, som ikläda sig motsvarande förbindelse, ävensom att Kungl. Maj:t ville utfärda föreskriften härom eller, om så skulle anses erforderligt, för riksdagen framlägga det förslag, som denna utredning må föranleda.

I avseende å motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från tandläkarinstitutets lärarråd, varjämte utskottet efter att hava satt Svenska tandläkarsällskapet och Sveriges tandläkarförbund i tillfälle att yttra sig över motionen från dessa sammanslutningar fått mottaga ett gemensamt avgivet yttrande. Därjämte har till utskottet inkommit yttrande i ämnet från en bland ledamöter inom medicinska fakulteten i Lund utsedd kommitté för undersökande av möjligheten att upprätta ett tandläkarinstitut i Lund. Samtliga dessa yttranden äro såsom bilagor fogade vid utskottets utlåtande.

*Yttranden
över motionen.*

Utskottet tillåter sig erinra därom, att 1924 års riksdag till Kungl. Maj:t avlätit skrivelse i tandvårdsfrågan. Riksdagen uttalade därvid, bland annat, att det vore en angelägenhet av synnerlig vikt, att tandvården förbilligades och gjordes mera allmän, att för vinnande av detta syftemål åtgärder syntes böra vidtagas analoga med dem, som kommit till stånd på den allmänna sjukvårdens område samt att en kommande utredning jämväl borde erhålla till uppgift

*Riksdagens
skrivelse år
1924.*

att söka klarlägga, i vilken utsträckning skol- och folkpolikliniker kunde för-
 enas eller skolkliniker kunde göras ambulerande eller andra åtgärder tänkas er-
 forderliga, särskilt för vissa vidsträckta, glest befolkade delar av vårt land.
 Riksdagens skrivelse utmynnade i en hemställan, att Kungl. Maj:t måtte »verk-
 ställa utredning på vad sätt en för hela vårt folk lämpad och för rimlig kostnad
 tillgänglig tandvård må kunna åstadkommas samt för riksdagen framlägga de
 förslag, vartill utredningen kunde föranleda».

Tandvårds- Med anledning av riksdagens skrivelse hava, jämlikt Kungl. Maj:ts bemyn-
sakkunniga. digande den 10 oktober 1924, inom socialdepartementet tillkallats särskilda
 sakkunniga för utredning av nyssberörda spörsmål. Enligt vad utskottet in-
 hämtat, komma de sakkunniga att inom de närmaste månaderna avlämna
 betänkande i ämnet.

Utskottet. Otvivelaktigt torde vara, att de synpunkter, som av motionären framförts
 beträffande önskemålet om bättre och billigare tandvård, särskilt på lands-
 bygden, kunna förväntas bliva effektivare tillgodosedda genom frågans upp-
 tagande till behandling i hela dess vidd än genom de speciella åtgärder i av-
 seende å tandläkarekårens rekrytering, som av motionären ifrågasatts. Då nu,
 såsom ovan nämnts, frågan på vad sätt tandvården må kunna förbilligas och
 göras mera allmän är föremål för utredning av för ändamålet tillkallade sakkun-
 niga och betänkande i ämnet inom kort är att vänta, anser utskottet för sin del,
 att riksdagen i frågans nuvarande läge icke bör ånyo göra något uttalande i äm-
 net, utan tillsvidare avvakta slutförandet av den pågående utredningen.

Utskottet hemställer förty,

att förevarande motion icke måtte till någon första kam-
 marens åtgärd föranleda.

Stockholm den 27 mars 1928.

På utskottets vägnar:

J. P. JOHANSSON.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar *Johansson* i Horns-
 berg, *Sandegård**, *Ekman*, *Maynison*, *Wagnsson*, *Forssberg*, *Wijkström** och *Andersson* i Arbrå.

* Ej närvarande vid utlåtandets slutjustering.

Yttrande av tandläkarinstitutets lärarråd.

Till riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott.

På grund av Kungl. Maj:ts remiss den 17 februari 1928 har tandläkarinstitutets lärarråd fått sig ålagt att till utskottet inkomma med yttrande över en inom första kammaren av herr Pålsson väckt motion, nr 48, ang. vissa ändringar i villkoren för inträde vid tandläkarinstitutet.

Då lärarrådet den 15 februari 1928 yttrat sig över en i andra kammaren av herrar Jönsson i Revinge och Jeppsson väckt motion, nr 84, likalydande med den av herr Pålsson väckta motionen, tillåter sig lärarrådet såsom sitt utlåtande i detta ärende åberopa nyssnämnda yttrande, som här i avskrift bifogas.

Stockholm den 20 februari 1928.

På lärarrådets vägnar:

J. ÅKERMAN.

Ernst Törnell.

Till riksdagens andra kammarens tillfälliga utskott nr 2.

På grund av Kungl. Maj:ts remiss den 10 februari 1928 har tandläkarinstitutets lärarråd fått sig ålagt att till utskottet inkomma med yttrande över en inom andra kammaren av herrar Jönsson i Revinge och Jeppsson väckt motion, nr 84, angående vissa ändringar i villkoren för inträde vid tandläkarinstitutet, likalydande med en inom första kammaren av herr Pålsson väckt motion, nr 48.

Lärarrådet får i ärendet anföra följande.

Herr Pålsson hemställer, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning av frågan, huruvida sådan ändring i gällande bestämmelser för inträde vid tandläkarinstitutet samt för avläggande av examen därstädes må kunna genomföras, att svenska studenter, som avlagt godkänd examen såsom tandläkare vid tandläkarinstitut i Tyskland, ev. även annorstädes, måtte berättigas att efter ett halvt å ett års väl vitsordad tjänstgöring som assistent hos legitimerad svensk tandläkare undergå examen vid tandläkarinstitutet i Stockholm, mot förbindelse att under fem års tid bosätta sig och idka praktik å plats, som blir honom anvisad, samt att av svenska studenter, som söka inträde å tandläkarinstitutet, de erhålla företräde, som ikläda sig motsvarande förbindelse, ävensom att Kungl. Maj:t ville utfärda föreskrifter härom eller, om så skulle anses erforderligt, för riksdagen framlägga det förslag, som denna utredning må föranleda.

Till utgångspunkt för sitt yrkande har motionären framhållit den omständigheten att för närvarande ett ganska stort antal svenska studenter, som av olika skäl — vanligen de på grund av utrymmesbristen vid tandläkarinstitutet trots dess utvidgning höga fordringar, som ställas på de inträdessökandes betyg — förlagt sina tandläkarstudier till utlandet förnämligast till Tyskland och att

dessas, för rätt att sedermera utöva tandläkaryrket här i Sverige, måste underkasta sig en à två terminers tjänstgöring vid tandläkarinstitutet, innan den svenska tandläkarexamen kan absolveras. Hittills hava studerande, som undergått utländsk tandläkarexamen, var för sig hos Kungl. Maj:t sökt dispens att med befrielse från den förberedande tandläkarkandidatexamen få avlägga svensk tandläkarexamen. Vid beviljandet av sådana dispenser har bestämts, att § 52 i gällande stadgar för tandläkarinstitutet skall tillämpas. Enligt denna paragraf kan Universitetskanslern på anmälan av lärarrådet lämpligen förkorta den vid institutets polikliniker och laboratorier föreskrivna tjänstgöringen för tandläkarkandidat, som på grund av i utlandet avlagd tandläkarexamen eller väl vitsordad tjänstgöring vid erkänd utländsk undervisningsanstalt, enligt behörigen styrkta intyg, prövats äga goda kunskaper. Den sålunda dispenserades längre eller kortare vistelse vid institutet har följaktligen gjorts beroende på halten av hans kunskaper, och denna prövningsrätt har visat sig synnerligen nödvändig och välgörande, då lärarrådet gjort den erfarenheten, att kunskaperna icke så sällan varit ganska bristfälliga.

Det torde nämligen böra påpekas särskilt vad Tyskland beträffar, att den tandläkarexamen, som där avlägges, icke berättigar till utövandet av tandläkarpraktik därstädes. Lärarrådets principiella ståndpunkt rörande nödvändigheten att tillämpa stadgans paragraf 52 har vid olika tillfällen framhållits och även av Kungl. Maj:t gillats.

Vad angår de svenska studenter, som i Tyskland studera tandläkarkonsten och vilkas antal enligt motionärens uppgift uppgå till 150, hava dessa hos Kungl. Maj:t under åren 1925—1926 gjort framställningar att utan avläggande av prov och examen i Sverige erhålla *venia practicandi*. Efter lärarrådets avstyrkande utlåtanden har Kungl. Maj:t avslagit framställningarna. Dessa senare jämte lärarrådets utlåtanden och övriga handlingar som beröra samma ämne finnas intagna i Sveriges tandläkarförbunds tidning häft. nr 2, 1926, sid. 33 och häft. nr 4, 1927, sid. 99, vilka häften bifogas.

För att emellertid bereda de med utländsk tandläkarexamen försedda studenterna lättnader i examen och förkortning i provotiden så långt ske kan utan förfång för en effektiv kontroll av de studerandes kunskaper hava av lärarrådet föreslagits vissa bestämmelser i den studieplan, som våren 1927 överlämnades till kanslersämbetet för stadfästelse och som ännu är på ämbetets prövning beroende. En minskning av proven i själva tandläkarexamen är redan vidtagen och genom Kungl. Maj:ts ändring av tandläkarinstitutets stadgar den 18/11 1927 också stadfäst.

Enligt motionärens förslag skulle den prövning av de i utlandet examinerade studenterna, som nu enligt stadgan § 52 företagits vid tandläkarinstitutet, utbytas mot en assistenttjänstgöring under ett halvt till ett helt år hos en privat svensk legitimerad tandläkare, och motionären förutsätter, att denna tjänstgöring skall avlönas av läkaren. Först torde kunna dragas i tvivelsmål, huruvida någon tandläkare finns, som vill mottaga dylik assistent, vars kunskaper ej här äro verifierade. Att dessa utländska tandläkares tjänstgöring såsom assistenter hos svensk legitimerad tandläkare skulle medföra arvode för de förstnämnda synes lärarrådet också vara i hög grad tvivelaktigt. Med kännedom om elevutbildningens kostnader före tandläkarinstitutets tillkomst är det i högsta grad sannolikt, att assistenten i stället för att erhålla arvode skall få betala för sin tjänstgöring. Dymedels komme den föreslagna halva till hela årets assistenttjänstgöring att kosta assistententemera än motsvarande tids uppehåll för

studier vid tandläkarinstitutet. Därtill kommer, att värdet av utbildningen hos en privat tandläkare bliver ytterligt växlande och oberäkneligt samt i alla händelser underlägset motsvarande tids systematiska studier vid tandläkarinstitutet. Slutligen kan ifrågasättas, huru det skall förfaras, om assistenten efter sin tjänstgöring hos tandläkare skulle falla igenom i den svenska tandläkarexamen. Skall han då återgå till assistenttjänstgöringen eller börja studera vid tandläkarinstitutet?

Med avseende på motionärens förslag att dispenssökande skall ikläda sig förbindelse att praktisera på vissa av lärarrådet eller medicinalstyrelsen anvisade platser, anser sig lärarrådet ej kunna förorda en dylik anordning, som i så hög grad skulle försvåra den unge tandläkarens ekonomiska ställning. Man torde helt visst och ej utan fog fråga sig, varför just med avseende å tandläkare av nämnd typ dessa hårda villkor skola uppställas. Ty hårda måste de anses, då han själv har att stå risken vid anskaffande av bostad och instrumentel och vidkännande av andra omkostnader, men icke erhåller garanti, att han verkligen kan existera på den plats, som blir honom anbefalld. Lärarrådet har sig icke bekant, att dylik tvångsplacering förekommer bland andra yrkesutövare. Lärarrådet håller före att motionärens förslag skulle leda därhän, att den fördel, som nu ernås därigenom att ett stort antal studenter söka sig till utlandet för att därstädes avlägga tandläkarexamen, ganska hastigt skulle försvinna, ty först skulle dessa studenter antal reduceras och därefter, i mån som de eventuellt lämpliga landsortsplatserna upptages, alldeles upphöra. Att detta skulle inträffa långt innan behovet enligt motionärens åsikt vore fyllt, utgör en till visshet gränsande sannolikhet.

Slutligen tillåter sig lärarrådet erinra om att särskilda sakkunniga redan av Kungl. Maj:t tillsatts för att utreda frågan om förbilligande av tandvården för landet i dess helhet, men deras arbete är ännu icke slutfört. Det synes, som om starka skäl tala för att först avvakta resultatet av den utredning och det förslag, som dessa sakkunniga kunna komma att framlägga i denna med syftemålet i föreliggande motion sammanhängande fråga.

På grund av de skäl som ovan anförts får lärarrådet avstyrka de i motionen föreslagna åtgärderna.

Stockholm den 15 februari 1928.

På lärarrådets vägnar:

J. ÅKERMAN.

Ernst Törnell.

Till första kammarens första tillfälliga utskott.

Med anledning av skrivelse från riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott rörande begärt yttrande över av herr Pålsson väckt motion, nr 48, angående vissa ändringar i villkoren för inträde vid tandläkarinstitutet få Svenska tandläkaresällskapet och Sveriges tandläkareförbunds styrelser härmed vördsam samt avgiva följande utlåtande.

Ett av de svenska tandläkarorganisationernas förnämsta strävanden under de sista decennierna har varit att förmå statsmakterna att ombesörja en ökad produktion av tandläkare. Efter ett oförtrutet, länge resultatöst arbete i detta syfte blev äntligen 1923 det nya tandläkarinstitutet med betydligt ökade möjligheter för utbildning av tandläkare en verklighet. Men under alla de år, då årskontingenten nya tandläkare inskränkte sig till 30, växte hastigt tandvårdsbehovet i vårt land och detta särskilt under kristidens ekonomiska högkonjunkturår. En ovedersäglig tandläkarbrist kom sålunda till stånd, och det var redan från början tydligt, att även det nya institutet med beräknad årlig produktion av 60 tandläkare icke skulle vara tillräckligt. Genom ytterligare utnyttjande av undervisningsanstaltens resurser har numer en produktion av omkring 100 nya tandläkare per år uppnåtts, en siffra, som väl kommer att bli permanent, åtminstone under en del år framåt. Det nya institutet har sålunda betydligt överträffat de förväntningar, man ställt på dess produktionsförmåga av arbetskraft för tandvård, och gjort de gamla beräkningarna över tandläkarbristens avhjälpande ohållbara.

Svårt och vanskligt är dessutom att beräkna vårt lands tandläkarbehov, ty man måste härvidlag nog åtskilja det teoretiska behovet — det antal tandläkare, som skulle erfordras för att tillförsäkra hela svenska folket effektiv och fullgod tandvård, så långt detta är möjligt, på tandläkarkonstens nuvarande nivå — och det praktiska behovet — det antal, som kräves för att fylla tandvårdsbehovet hos den del av befolkningen, som önskar och ur ekonomisk synpunkt kan bli delaktig av rationell tandvård. Sådan är, det kan icke nog poängteras, problemets ställning, så länge tandvården, i motsatt till den övriga hälsovården, är ordnad som hittills, d. v. s. så gott som helt bygger på privatpraktiserande tandläkare utan statlig eller kommunal organisation och ekonomisk bas. Att den teoretiska »behovsgränsen knappast kan skymtas» är nog sant, men praktiskt sett måste man nog vara en smula försiktigare med kalkylerna, om man, som nämnt, utgår från det nuvarande systemet på tandvårdsområdet. Som en konsekvens av sitt mångåriga, oförtrutna arbete för ökad nyrekrytering har naturligtvis *tandläkarkåren intet att invända mot ett tillskott till årskontingenten av i Tyskland utbildade och inför ansvarigt svenskt forum examinerade och legitimerade tandläkare. Detta tillskott är välkommet. Vägen är ju även klar för dessa tyska tandläkare, då vårt institut står öppet för dessa i obegränsat antal för examens avläggande.* Då vissa bestämda kompetensvillkor av myndigheterna fastställts för tandläkarexamens avläggande i Sverige, så har detta i första rummet skett för att en *hjälsökande allmänhet* skall äga förvissning om, att den legitimerade tandläkaren är i besittning av åtminstone det minimum av kunskaper, som kräves för utövande av tandläkarkonsten. Då utbildningen vid de tyska tandläkarinstituterna är ganska olikformig (Bil. I), och undervisningen i många fall

skiljer sig rätt avsevärt från den i Sverige planlagda, torde det få anses som en ofrånkomlig åtgärd att de i Tyskland examinerade underkastas ett statligt kontrollerat prov, som på ett betryggande sätt ådagalägger deras kompetens, innan de tillåtas avlägga examen och erhålla legitimation. Det torde i allmänhet heller icke från de i Tyskland examinerade tandläkarna resas några svårigheter mot ett dylikt förfaringssätt, det är endast mot tidsutdräkten för provens avläggande, som oppositionen riktar sig. Möjligt är ock, att förändringar kunna vidtagas, så att denna prövning kan ske med mindre tidsförlust och mindre extra kostnader för examinandan, än vad nu fallet är, utan att dock förlora i effektivitet. Beträffande den mera detaljerade anordningen av denna angelägenhet är ju tandläkarinstitutets lärarråd mera kompetent att därom avge yttrande än vi.

Även en utvidgning av tandläkarinstitutet torde ingalunda mötas av sådana svårigheter, varken ur ekonomisk eller annan synpunkt, som i föreliggande motion framhålles. Därest en utvidgning skulle visa sig bliva av nöden, så finnas lyckligtvis inom institutets byggnad reservlokaler färdiga att apteras för undervisningen. Dessa lokaler nyttjas f. n. till magasin för etnografiska museets samlingar. Det torde vidare i allmänhet vara föga känt, att tandläkarinstitutet, i motsats till andra statliga undervisningsanstalter, kan betraktas som ett statens affärsdrivande verk, från vilket penningemedel årligen inlevereras till statsverket. Med undantag av engångsutgiften för institutionens upprättande offrar nämligen staten i motsats till vad fallet är vid andra statliga undervisningsanstalter intet för tandläkarutbildningen. (Se riksdagsbeslut av 1 maj 1897.)

Motionärerna föreslå, att en väl vistordad assistenttjänstgöring hos legitimerad svensk tandläkare under ett halvt å ett år skulle tillförsäkra den i Tyskland examinerade — observera ej för *praktikutövning* i Tyskland legitimerade — tandläkaren rätten till direkt avläggande av examen med befrielse från nu stipulerad provtjänstgöring. Detta förslag innebär i viss mån en återgång till examensordningen hos oss före 1897, då efter ett energiskt arbete från tandläkarkårens sida undervisningen centraliserades till ett under statlig kontroll stående institut, från att hava legat i händerna på oansvariga, enskilda tandläkare.

Bortsett härifrån, behöver man blott peka på förhållandena i vårt södra grannland för att motivera sina tvivelsmål om värdet av dylikt assistentsystem. På grund främst av den heterogena rekryteringen — realskoliter och studenter — till tandläkarinstitutet i Danmark, tack vare vilken en stor del av de nyexaminerade tandläkarna äro tämligen omogna, har man stadgat två års assistenttjänstgöring mellan avlagd examen och legitimering. Ehuru blott omkring 40 nya tandläkare utexamineras per år i Danmark, har det visat sig hart när omöjligt för dessa att inom rimlig tid kunna erhålla denna obligatoriska assistenttjänstgöring. Så har hela detta system blivit en börda för danska tandläkarkåren, utan att medföra några fördelar för tandvården i landet.

Lika svårt torde det bli att erhålla assistentplatser i vårt land, där de privatpraktiserande tandläkarna endast i undantagsfall använda assistenter i sin verksamhet, enär de själva *anse sig förpliktade att ansvara för den vård*, som ägnas de patienter, som hänvända sig till dem. Detta sammanhänger ju även intimt med det *personliga* förtroendeförhållande, på vilket all privat sjukvård måste grundas. Möjligen skulle dock en hel del *mindre nogräknade* tandläkare snart komma underfund med den möjlighet, som erbjöde sig att genom *anställning* av dylika assistenter skaffa sig *billig arbetskraft och starta lukrativa »tandvårdsföretag»* av ringa värde ur *tandvårdande* synpunkt. Utbildningsvärdet hos assistent-

tjänstgöring under dylika former torde bliva mycket ringa, om ens något, och *viisorä utfärdade över sådan tjänstgöring utan betydelse ur bedömningsynpunkt.*

Då motionärerna framhålla, att den svenska tandläkaren även skulle hava en icke liten nytta av att genom sådan tysk tandläkare bliva bekant med tandläkarkonstens sista rön i Tyskland, så förräder detta dels en låg uppskattning av den svenska tandläkarens yrkeskapacitet och dels okunnighet om vår kårs ställning i det internationella odontologiska umgänget, ja, denna tanke minner osökt om länge sedan svunna tider, då den utomlandsfarne gesällen vid sin hemkomst kunde skänka den i nordanlandens isolering arbetande mästaren nytt vetande och nya idéer från kontinenten. Genom våra många, väl redigerade in- och utländska facktidskrifter, genom fortsättningskurser, föredrag och demonstrationer anordnade av våra organisationer, genom nordiska och internationella kongresser äga kårens medlemmar så stora möjligheter att följa den odontologiska utvecklingen och inhämta det, som är av värde, att en i Tyskland ny-examinerad tandläkare utan erfarenhet torde hava föga att giva.

Av det ovan sagda framgår, att vi ställa oss avvisande mot dylik av motionärerna föreslagen assistenttjänstgöring, i all synnerhet som denna icke i något avseende *kan vara de i Tyskland examinerade till gagn för deras svenska examensprövning.*

Att fördelningen av tandläkare mellan stad och landsbygd är ojämn och till den senares nackdel är ofrånkomligt, såsom i motionerna mycket riktigt framhållits. Om vägarna att ernå en förbättring i berörda avseende har förslag framlagts och dryftats inom vår kår. (Bil. II. Nr. 2 av Sveriges tandläkareförbunds tidning 1927, av John Holgers.) Med den stora, årliga nyrekryteringen av kåren, som är att motse, åtminstone under de närmaste åren, vore det synnerligen olyckligt, om denna produktion finge fördela sig på en slump som hittills, utan något som helst direktiv. Ett ingripande av en eller annan art för att uppnå en ändamålsenligare fördelning torde vara ofrånkomligt, så framt icke utvecklingen av landets tandläkarväsen skall ända i kaos. Utan direktiv kommer huvudparten som hittills att bosätta sig i städerna, och landsbygdens befolkning blir fortfarande i avsaknad av tandvårdsmöjligheter. För att råda bot på landsbygdens ogynnsamma ställning måste ett organ upprättas för fördelning av arbetskrafterna. Som fördelande organ kommer väl närmast medicinalstyrelsen i betraktande.

Då emellertid den av 1923 års riksdag tillsatta kungl. kommittén för tandvårdens ordnande, som inom den allra närmaste tiden har sitt betänkande utarbetat, torde ha tagit särskild hänsyn till att tandvårdsbehovet hos den svenska landsbygdens befolkning tillgodoses, anse vi de ändringar i inträdesfordringarna vid tandläkarinstitutet, som av motionärerna föreslagits, tills vidare böra anstå i avvaktan på kommittébetänkandets offentliggörande.

Till slut vilja vi i anslutning till vårt yttrande i anledning av föreliggande motion framlägga några synpunkter på folktandvårdsfrågans lösning i vårt land.

En omgestaltning av tandvårdens hela organisation, från att vara *uteslutande privat verksamhet* till att även bliva en *statlig och kommunal angelägenhet*, måste ske. God och billig tandvård till hela vårt folk är ett spörsmål, som är aktuellt och levande, icke minst inom tandläkarkåren. Detta mål kan icke nås med nuvarande system av endast privatpraktiserande, den meningen måste vi med skärpa betona. Tandvårdens produktionskostnad är enbart den så hög, att även om man tänkte sig gratisarbetande tandläkare, så skulle dock största delen av Sveriges folk vara i avsaknad av ekonomisk möjlighet att erhålla rationell tandvård. Av tandläkarorganisationerna ha på skilda håll och främst i Stockholm

örsök gjorts att genom upprättande av kliniker nedbringa tandvårdens produktionskostnad. Detta har i de flesta fall skett på föreningarnas egen bekostnad, då *begäran om stöd eller hjälp från det allmänna vunnit föga beaktande*. Det har då emellertid visat sig, att man visserligen kunnat åstadkomma lägre priser än i den privata praktiken, men dock icke nått ett förbilligande i sådan grad, att man kan tala om möjlighet att på denna väg åstadkomma en folktandvård i vid bemärkelse. Dock föreligger ett glädjande uppslag i denna riktning i Göteborg, varest ett kommittébetänkande om tandvård på kommunens bekostnad för mindre bemedlade och obemedlade framlagts i stadsfullmäktige, vilket förslag efter all sannolikhet kommer att realiseras.

Hela tandvårdsproblemet kommer i blyxtbelysning genom frågan: Huru skulle den allmänna sjukvården teta sig från social synpunkt, om den fortfarande omhänderhafts uteslutande av privatpraktiserande läkare och stat och landsting ej tagit hand om densamma? (Bil. III.)

Nog är det till en viss grad sant, att ökad konkurrens, alltså större antal tandläkare, kan bidra till att förbilliga tandvården, men dock aldrig i sådan mån, att tandvården på den vägen kan bli folkets egendom. Som jämförelse kan nämnas, att i San Francisco, som i storlek kan jämföras med Stockholm, finnas omkring 2—3 ggr så många privatpraktiserande tandläkare, och konkurrensen är driven till sin spets. Trots detta, och trots den otvivelaktigt högre ekonomiska standarden, kan dock en stor del av befolkningen av ekonomiska skäl icke erhålla tandvård, utan frågan om förbilligad tandvård är ett aktuellt problem där såväl som här.

Dessutom må man icke förglömma att över hövan skärpt konkurrens ofta visat sig gå ut icke blott över prisbildningen utan fast mera över arbetets kvalitet — en högst betänklig konsekvens.

Om alltså enligt vår mening tandvårdsfrågans lösning endast kan ske på ett med det övriga sjukvårdsväsendet analogt sätt, så är det glädjande att konstatera det alltjämt ökade intresset för tandvården från det allmännas sida. I avvaktan på kungl. kommitténs betänkande torde det emellertid vara väl befogat att framgå med försiktighet, då det gäller tandvårdsfrågans ordnande. Alla förslag, som bygga på annat än statlig och kommunal organisation av folktandvården, måste betraktas såsom palliativa åtgärder och halvmesyrer, om man ser frågan i stort.

Stockholm den 14 mars 1928.

För Svenska Tandläkare-Sällskapet:

MATTE SCHMIDT.

Ordförande.

Torsten Borg.

Sekreterare.

För Sveriges Tandläkare-Förbund:

JOHN HOLGERS.

Ordförande.

Hugo Weenborn.

Sekreterare.

- Bil. I. Sveriges Tandläkare-Förbunds Tidning 1927 nr 4 sid 114—122 (G. Thourén).
 Bil. II. Sveriges Tandläkare-Förbunds Tidning 1927 nr 2: John Holgers: Kunna åtgärder vidtagas för att åstadkomma en ändamålsenligare fördelning av tandläkarproduktionen?
 Bil. III. Särtryck ur Stockholms Dagblad för den 9 nov. 1926: Gustaf Holmström: Statlig organisation av tandvården.

Avskrift.

Till Ordföranden i I:sta Kammarens I:sta tillfälliga utskott Herr Förläkningsman
J. P. Johansson.

Sedan någon tid har medicinska fakulteten i Lund under utredning ett inom fakulteten väckt förslag, åsyftande att undersöka möjligheten till upprättandet av ett tandläkareinstitut i Lund med anknytning till fakulteten. Förslaget betecknar ett återupptagande av en tanke, åt vilken fakulteten redan år 1918 gav uttryck, då fakulteten yttrade sig över ett sakkunnigbetänkande av d. 15 aug. 1917 rörande tandvård för skolungdom. Utredningen, som anförts trots åt en kommitté av fakultetsledamöter, professorerna Forssman, Petrén, Sjövall och undertecknad Thunberg, kommitténs ordförande, har fortskridit så långt, att en preliminär plan uppgjorts med tillhörande, ehuru givetvis mycket approximativ, uppskattning av kostnaderna.

Nämnda kommitté anhåller härmed att i detta ämne få göra en hänvändelse till Eder i Eder egenskap av ordförande i det riksdagsutskott, till vilket motionen ang. viss ändring i gällande bestämmelser för inträde vid tandläkareinstitutet i Stockholm samt för avläggande av examen därstädes hänskjutits. Fakultetskommittén, som tagit kännedom om denna motion, har nämligen erhållit den uppfattningen, att motionen och det inom fakulteten väckta förslaget äga flera och viktiga beröringspunkter. Båda utgå ifrån att det växande behovet av tandläkare i Sverige uppenbarligen icke kan fyllas genom det nu förefintliga utbildningsinstitutet i Stockholm; båda räkna med det förhållandet, att ett betydande antal svenskar söka sig till utlandet — särskilt till Tyskland — i avsikt att därstädes få sin utbildning för tandläkareyrket och sedan återvända till Sverige för legitimationen; båda utnyttja detta förhållande som utgångspunkt för vissa uppslag med syfte att underlätta nyförvärvet av det behöfliga antalet tandläkare i Sverige.

Under det motionärerna utgå ifrån att utbildningen i utlandet kommer att fortgå och inrikta sitt förslag på de lämpliga åtgärderna för snabb legitimation efter dylik utbildning, utgår det inom fakulteten väckta förslaget däremot från önskvärdheten av att inom landet självt bereda utbildningsmöjligheter åt hela antalet behöfliga svenska tandläkare. I fakultetsförslaget betonas med styrka, huru det för en kulturrotation med Sveriges rangställning måste vara mycket otillfredsställande att behöva anlita utländska utbildningsanstalter för tillgodoseendet av ett behov, som påtagligen icke kan betraktas som tillfälligt. Fakultetsförslaget räknar vidare med att det skulle bliva avsevärt billigare för de studerande, om de erhöle utbildningen i hemlandet; veterligen äro de utländska studierna bl. a. förenade med ansenliga kursavgifter. Fakultetsförslaget bygger slutligen på den uppfattningen, att det ur såväl saklig som ekonomisk synpunkt kunde vara till fördel, om utbildningen även för ifrågavarande yrke kunde försiggå vid mera än ett ställe i Sverige, och Lund framstår då som det naturliga centrum för det sydsvenska området.

Det har synts fakultetens kommitterade önskvärt att bringa detta till Eder kännedom vid en tidpunkt, då utskottsberedningen av förevarande motion pågår, och de kommitterade vore Eder mycket förbundna, om Ni ville delgiva utskottet innehållet i denna hänvändelse. En likalydande skrivelse har avlåtits till ordföranden i motsvarande utskott inom riksdagen andra kammare, liksom motionärerna härom underrättats.

Fakultetsförslaget innefattar, såsom förut antytts, planen på ett till Lund förlagt och till medicinska fakulteten därstädes anknutet tandläkareinstitut. Fakultetens kommitterade äro beredda att för riksdagens utskott närmare utveckla denna plan, därest så skulle önskas. Redan på det preliminära stadium, på vilket planen och de med densamma förbundna ekonomiska beräkningarna befinna sig, torde det vara möjligt att ådagalägga, att ett tandläkareinstitut i Lund, beräknat för en årlig intagning av omkring 30 studerande, skulle kunna upprättas utan att kostnaderna därför skulle komma att uppgå till avskräckande belopp. Bland annat skulle kostnaderna kunna minskas därigenom att institutet inrättades i förhyrda lokaler; sådana kunna påräknas. Och anknytningen av detta institut till det med akademisk undervisning förknippade sjukhuset i Lund, som är det största i Sverige, och som åtskillig tid framåt kan beräknas så förbli, torde vara att beteckna som en bestämd styrka hos planen, enär denna anknytning jämte andra uppenbara fördelar skulle lämna garanti för tillgången av ett icke ringa antal patienter.

Fakultetens kommitterade äro givetvis fullt medvetna om att tanken på inrättandet av ett dylikt institut för det närvarande kan föras inför riksdagen allenast på det sätt, att den infogas i den plan till utredning i ämnet, om vilken riksdagen kan komma att framställa en begäran hos Kungl. Maj:t. Men kommitterade skulle finna det synnerligen lyckligt, om en dylik, allsidig utredning ang. tillgodoseendet av ett ökat behov av tandläkare jämväl kunde inrymma det inom fakulteten framställda förslaget. Kommitterade förmoda, att denna utredning kommer att nödvändiggöras även på grund av det betänkande, som inom kort är att förvänta från de folktandvårdssakkunniga. Kommitterade hava erhållit upplysning om att dessa sakkunniga visserligen komma att framlägga ingående förslag till ordnande av folktandvården, men däremot mindre komma att beröra den därmed nära samböriga frågan om utbildning av det tillräckliga antalet tandläkare.

Lund den 27 februari 1928.

Med utmärkt högaktning

TORSTEN THUNBERG.
